opinie & debat

Het Nederlands Dagblad is ervan overtuigd dat de samenleving gediend is bij een open en respectvol gesprek. Deze pagina's vormen daar een vrijplaats voor.

blik op de week

TABITHA VAN KRIMPEN BEELD GETTY IMAGES

Allemaal productief! Hoe ik mijn geloof in het feminisme verloor

Werk zou vrouwen emanciperen en meer keuze geven. Maar ze kregen juist minder vrijheid, ontdekte bedrijfskundige en theoloog Tabitha van Krimpen: 'Zijn we wel echt beter af nu in de meeste gezinnen beide ouders een baan hebben? Iedereen is moe, niemand heeft tijd.'

'Heel wat werkende moeders hebben telkens het gevoel zowel thuis als op het werk tekort te schieten.'

Ik heb mezelf lange tijd als fervent aanhanger van het feminisme gezien. Dankzij het feminisme kan ik stemmen, heb ik kunnen studeren, kan ik zelf een bankrekening openen en hoef ik niet te stoppen met werken als ik ga trouwen. Ik geloofde dat vrouwen het in onze tijd steeds beter zouden krijgen. *The only way is up* en het is een kwestie van tijd voordat vrouwen de *boardrooms* bestormen en evenveel gaan werken als mannen, was mijn overtuiging. Want werk emancipeert en meer werkende vrouwen is vooruitgang. Door werk ben je financieel onafhankelijk, kun je je losmaken van anderen, ben je echt vrij en kun je je eigen keuzes maken. Dat was de feministische fabel waarin ik geloofde. Totdat de feiten het tegendeel bewezen.
De leesvaardigheid van Nederlandse jongeren gaat snel achteruit, zo laat het recente Pisa-onderzoek zien. Mijn moeder, leerkracht in het basisonderwijs, merkt dat ouders steeds minder tijd hebben om hun kinderen voor te lezen. Kinderen zijn nu motorisch een stuk minder ontwikkeld dan dertig jaar geleden, zo valt haar op. Vooral doordat ze minder buiten spelen en meer tijd achter schermpjes doorbrengen. Maar liefst een kwart van de baby's kijkt minstens twee uur per dag naar een scherm, zo berichtte de NOS. Papa en mama moeten werken en met een iPad houd je je kind lekker rustig. Kinderen moeten telkens schakelen tussen een andere omgeving: opa en oma, naschoolse of kinderopvang, thuis en op school. Elke dag met je vriendjes in de speeltuin in de wijk spelen is er dan niet meer bij.
Is dit hoe het feministische ideaal in de praktijk uitwerkt? Hoewel vrouwen inmiddels dezelfde rechten hebben als mannen en de emancipatie is toegenomen, leidt dat niet per se tot een gelukkiger en beter leven. Zijn we wel echt beter af nu in de meeste gezinnen beide ouders werken? In 1930 voorspelde de Britse econoom John Maynard Keynes dat we in 2030 zo veel vooruitgang zouden hebben geboekt dat we slechts vijftien uur per week zouden hoeven te werken.

'Papa en mama moeten werken. Een iPad houdt je kind lekker rustig.'

In zekere zin kreeg Keynes gelijk. Als we zoveel zouden willen produceren als in de tijd van Keynes, zou je door de technologische vooruitgang en hogere productiviteit in zeven of acht uur klaar zijn. Vrouwen hoefden door de opkomst van bijvoorbeeld de koelkast, de wasmachine en de stofzuiger veel minder tijd te besteden aan het huishouden. Toch is die 15-urige werkweek nog lang niet in zicht. In plaats van dat mensen dankzij alle vooruitgang minder gingen werken en meer tijd hadden voor bijvoorbeeld 'de levenskunsten en activiteiten die het leven zin geven', zoals Keynes voorspelde, gingen mensen méér werken om een hoger welvaartsniveau te bereiken.
Vakanties, een auto, een groter huis, de nieuwste apparaten; de consumptiemaatschappij begon terrein te winnen en om te kunnen kopen heb je geld nodig. Vrouwen werden aangemoedigd om betaald werk te gaan doen en feminisme ging steeds meer betekenen dat vrouwen gelijk moeten zijn aan mannen. *Nice girls don't get the corner office*, zo luidt de titel van een populair boek. Vrouwen moeten financieel onafhankelijk worden, moeten ook produceren en vrouwen die dat niet doen zijn 'onbenut potentieel'. Zo ging het feminisme mee in de kapitalistische neiging om alles te beoordelen op basis van economische waarde en nut.
Wat heeft dat ons gebracht? 'Iedereen is moe. Niemand heeft tijd', zo vat socioloog Marguerite van den Berg in haar boek *Werk is geen oplossing* de ervaringen van steeds meer vrouwen en mannen samen. Vrouwen tussen de 25 en 35 jaar hebben het vaakst last van burn-outklachten, zo blijkt uit onderzoek van het CBS. Heel wat werkende moeders worstelen met wat werk en het gezinsleven van hen vraagt, voelen zich schuldig en hebben telkens het gevoel zowel thuis als op het werk tekort te schieten. De feministische belofte is als een zeepbel uit elkaar gespat. Werk zou vrouwen emanciperen en meer keuze geven. Werk is voor veel vrouwen noodzaak geworden en er is weinig keuze om niet te werken. Als gezin kunnen leven van één inkomen is verleden tijd. Marguerite van den Berg schrijft: 'Werk biedt geen emancipatie als een belangrijk deel van het inkomen dat uit werk verkregen is meteen wordt opgeslurpt voor huur of hypotheek. Werk is geen emancipatie als het betekent dat niemand tijd of energie heeft om voor elkaar te zorgen en we daarom een luisterend oor en zorg moeten inkopen.'

'Als kerk kunnen we ons verzetten tegen het idee dat je bent wat je doet.'

Met de nadruk op hoogopgeleide vrouwen die topfuncties moeten bereiken, wordt vaak vergeten dat ergens anders de echte prijs wordt betaald. De 'geëmancipeerde' vrouw heeft een schoonmaakster en nanny nodig, vaak vrouwen die het minder goed getroffen hebben in het leven. Is het doorschuiven van werk naar andere vrouwen vooruitgang?
Er is daarom een andere definitie van werk nodig. Werk is niet slechts te meten in economisch nut. *Ik werk al (ik krijg er alleen niet voor betaald)* is de titel van een boekje van Lynn Berger. Het grootbrengen van de toekomstige generatie is ook werk, werk dat belangrijker is dan de vele 'bullshit-banen' waar je een goed salaris mee kunt verdienen. Werk is zoveel meer dan het uitvoeren van betaalde taken in een werkgever-werknemer-relatie. Werk is ook het zorgdragen voor een gemeenschap. Werk is het verlenen van mantelzorg aan een familielid. Werk is je vrijwillig inzetten voor de kerk.
De betekenis van werk moet ook theologisch doordacht worden. Door Luther en andere reformatoren is 'beroep' gelijk komen te staan aan 'roeping' en kreeg betaald werk een bijzondere status. De theologen Jacques Ellul en Stanley Hauerwas bekritiseren het idee dat in de Bijbel werk en roeping aan elkaar gelijk zijn. Na de zondeval werd werk pijnlijk en noodzakelijk om te kunnen overleven. We moeten leren dat we eindig en beperkt zijn en dat niet alles maakbaar is, zo zegt Ellul.
Het meeste werk geeft geen intrinsieke vervulling, maar leert ons om anderen te dienen en behoedt ons voor hoogmoed. Juist als christenen en kerk kunnen we ons verzetten tegen het heersende idee dat je je identiteit uit je werk moet halen en dat je bent wat je doet. Ik hoop dat we met meer ontspanning naar werk gaan kijken, er meer ruimte komt om als ouder te kiezen voor je kind, ook als werk daarvoor moet wijken, en dat het feminisme zich in gaat zetten voor een herwaardering van zorg en vrouwen aan de onderkant van de samenleving. ■